

Emnenr. 70

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Frå robåt og segl

Oppskr. av:

(adresse):

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Mons M. Kobbeltvedt, Kollveit, innl.

Fylke: Logn og Fjordane

Herad: Balustrand

Bygdelag: Strondi

Gard: Skasheim

G.nr. 5 Br.nr. 1

Ja, noko

70 år, tidl. ordf. SVAR og bankdirektør
i Fjell. xB. Strand, Dingja, innl. 70 år,
kjend fyregangsmann for fisket i
Golind. xOpplysningane her og elles samla
på ferdet kringum i landet. For
noko av det som her vert for-
søkt skal eg gjeva opp heim-
stad.

1. Båtar: (Fjell)

Foringar var mest brukte. Der var dei
2 mann. Eigarin av båten sigde
og reidskapen av gamm og linor.
Undermannen var jannast ein brot
eller ein son. Det var Oselvar-båtar dei
brukte i Fjell.
Leksoringar til 3 mann var lite
brukte i Fjell.Afferingar^{x)} og listebåtar var ikkje
vanleg brukte til fiskerbåtar i Fjell.
Nemningi ro på "Gjempa" - ro på
framlopta var ikkje i Fjell.
Kjøpmann og mylnear A. Larsen,
Kollveit kjøpte den fyrste motorbåt
i Fjell kring 1905.

14397

x) afferingar -

7 Fjell var det mest småfiske, med line og garn, og dei stungde pale (smårei) med not. Den levande fisken sin samla dei i fiskekistor, som dei hadde liggjande attmed manstet. Kvar onsdag og laurdag flota dei fiskekistene til Bergen. Då var det hardt kapproing, for det var inn so gjera å vera inn av dei fyrte, so det kunde verka ein god saluplass ved torget. I den fyrte tid selde fiskarane fisken sin frå båtane. Seinare kom det fiskekummar på torget. Då tinga det so mange kummar som dei hadde fiske til. I kummane - pumpe dei inn fiske sjø, so fisken kom bust frå det spejande sjøvatnet ved kaien. Når fisken var seld hadde dei same dagen tilbake til heimstaden sin. Det var sers hardt arbeid. For dei laut vera so tidleg opppe, inn dei skulde nå fram til torghandel en til dette tid -

Dei fiska og roks på dorg (floting) - inn vår - og simeastmeldane. Den fiskeort som folk frå Fjell selde mest av i Bergen var: Pale (smårei), Torrk og lys. - Dei hadde segl til båtane sine, og dei siglde

ofte, når dei var på heimfærd
frå byen. Ved Grandalsvåg var det
ofte kaskewind frå dei høge fjelli.
Færingane var letbrodde, men dei
var og snøgge til å kuelva i
rosewind, og det lunde at fisk-
aras bleiv på Byfjorden, særlig i
sunnwind. I Lolund kunde dei
ikkje nå fram til den daglege
innmatnad av fisk på torget
i Bergen. Dei laust bu seg på å
finna andre marknader, og dei
hadde ofte sine fiskestader langt
ute på havet. Dette kom til å
selja sitt merke både på båtane og
på fiskeridskapen.

Færingebåten var det husfaren
som åtte, og dei nytta denne
til erendsbøtt og fiskerbåt. På
denne båten var dei vanleg 2
mann, og dei hadde påsegl til
båten. I slike erender kunde ein
mann ofte vera åleine på båten.
Men på fiskefærd var dei alltid
2 mann. Det var Nordfjord-båtar
dei brukte i Lolund. Det var gode
båtar både til regl- og robåt.
Dei kunde ofte driva filke ved
dei yttre fiskegrunnar med slike
båtar.

Selsøingsbåtar hadde 3 rom og 3
par ård med påsegl. Slike båtar
var det jammast hale inn, når
det i ein lunslyd vaks fram 2
vakkne søner. Dette var havbåtane

14397

deira i Lolind, og dei var ofte
til fiskegrunnar, som låg umlag
4 mil til havs. Gardane Strand
og Lågøy i Lolind hadde fiske-
skadane "Ambraren" og "Drengeskallen".
Kvar fiskegrund hadde sin visse
fiskestad. Det var rekna i heider-
leg å fiske på annan manns
fiskegrunn. Det var ein rimare
dei dreiv dette fisket mest, og det
var sers tungt arbeid. Dei laut
vera med på vinnearbeid på garden
ein dagane, og ein netene dreiv
dei fiske. Kvinnor var og med på
dette. Då var det so lite kvild
og søvn at dei var "örvakte"
(for som i örka). Nordfjordbåtene
kjøpte dei vanleg i Gløppen ein
reksoring kosta 40.- kr. til båt-
byggjeren, og so kom frakti frå
Nordfjord i tillegg for kjøperen. Leglet
kosta 20.- kr. - Dette var i 1890
år, og slik arbeidsmåte for
fisket var til kring 1900. -

Åtoringar var på 4 kom med 4
par åsar og påsegl. Slike båtar
var ikkje so almene. Men dei var
brukte på umlag same måte som
reksoringar. Åtoringar nytta dei
elles mykje til kyrtjibåtar - og
til stemnebåtar. Disse båtene var
bygde mest ved Flora (Lvanøy) i
dei hadde haggde balsar, utholte
bord framme. Det var sers gode
reglbåtar, som med slør vind=
(god, bein båt) kinnade sigla upp
til 8 (8) knapp.

Liskerl atar - kom i bruk i Tolund
 kring 1890. Disse båtane kom frå
 Lister. Dei vart bygde inne i landet,
 og dei vart k yrd fram til sjøen,
 når dei skulde takast i bruk. Det
 var gode, sterke båtar - med line-
 naglar. Dei var 45 - 50 t mmor.
 På disse båtane hadde dei 4 segl:
 Storsegel, st rpsokk, klyver og
 toppsegel. B atane var kileforma
 framme. Dei skar seg godt opp
 i vinden, og var gode kryssarar
 (sigling i b dvind). Disse båtane
 var mest nytta til sildefiske
 ved Kinn og B remanger (K lv g).
 Dei var d r seks mann på båten,
 og dei hadde 4-garn til kvar
 mann. Eigaren av båten sette jam-
 nast for reidesop. Like båtar var
 det stundom eit fiskelag som
  tte saman. Lingevarane som var
 med vart nemnde l tarmenn -
 inn - dei sjølve hadde garn.
 Hadde dei ikkje sjølve tråd til
   k rke seg garn var dei
 halv-lutarar. Fram til innlag 1860
 k ypte dei k mp, spann tråden og
 vatt garni sjølve. Etter kring 1880
 k ypte dei tråd - men vatt garni
 sjølve. Etter kring 1914 var det
 vore mest vanleg   kåpe ferdige
 -garntr sar. Fiskarane feilte d 
 sjølve - garni = (dei sette på snøre,
 -garntr sar, kaul eller k rk - og
 steinar - eller r kke, som - og
 vart nemnt synk.

Lossi långa - dei seg 14397

i land. Dei hadde flabbrakka-
låg på golvet i eit sjökurs
eller på loftet i ei saltebu.

Folk i Tolund selde
det mest av si fiskewara på
Lordalmarknaden, som nest halde
kvar haust ved Mikkjelsmers. Til
Lordal kom då folk på liandels-
fot frå Valdres, Hellingdal og
Tudre Lagn.

Til desse ferdene nytta
fiskarane kring midten av 1800
talet åttoringar, som hadde veng
i bakskuten. Eller at dei hadde
like listebitar i bruk hadde dei
dekk over framskuten. På slike
ferder var dei 2 mann på
båten. Store fiskarar kunde
ofte koma til Lordalmark-
naden med 2 slike båtar. I Lagn
nest fiskarane nemnde "havmenn"
og båtene deira "hauvbåtar".

På desse ferdene kom
fiskarane i store fylgje frå
Bremanger, Kinn, Rindland og Tolund.
Det var simarfisken sin dei
selde på denne måten.

Dei laust koma til
Lordal til den rette marknadetid,
og det var ofte tung roing,
når det var vindstille på
Lagnafjorden. Og det kom det ofte
veta inn haustane. Frå Strand
i Tolund rodde ein gong 2 mann
full laste åttoring - heile ferti
frå Tolund til Lordal. Det var
tung roing, for strømmen renn ofte

14397

stid i Lagnafjorden

Fiskerens reide og mykje av fisken sin i andre bygder enn Lerdal. Kvarbåtar kom til kvar einaste sjölbygd i Lagn. Mellom bondene hadde fiskerane sine visse kjøparar. Det var då avtalt at fiskerane skulde koma att kvar haust, og bondene leit på det.

Denne tinnestaden var med byttemandel. Her fikk bygde fiskerane til regjstik vara som dei hadde bruk for: Poteter, ost, umor matvara, noko eple og ved. Kring 1890 var prisane rekna slik: Kr. 12,- for tinnu flekt brosm, Kr. 8,00 for tinnu pale. I varebygd var det rekna 3 rekke poteter for ei tinnu brosm og 2 rekke poteter for ei tinnu murt (pale). Fisken skulde vera liansalta. Det var best likt i mange bygder.

Eigaren av båten var jammast leidar for ferdi.

Dei unge gutane lærde av ei vara med. Omor repploving var det ikkje.

Fiskerane var oft gløkke til å sjåna tvo slag vr og vind det kinde verka dag til dag. Dei hadde og mange slag trær, som dei for etter.

Tvot skiftordag og langfriday trüdde dei var mark for simaren. Var det då vordan

14397

vind var det ringt fiskear.
Sunnvind og regn gav bette
vover.

Når dei var ute på
fiske skulde dei sin båten mot
soli. Det var vanleg mellom alle
fiskarar.

Kom ein kobbse opp
nær sjøhuset var det teken på
lukkka. På reise dei ikkje
på sjøen den dagen. Kobbse var feiglar
teken. — Kom ein mase og
sette seg på mastetoppen var det
rekna som teken på lukka.

Sette ein mase seg
framme i seglet var det rekna
som teken på godt fiske.

Når dei vilde ut på
fisket tykte dei godt om at
ein eller to av kattane i
huset gikk med til sjøen. Det
var det ein katten gikk med
heilt ut på vovvasteinane.

Det hende at kattar
var so kloke at dei ikkje gikk
med tilan at karane hadde
sjöstøular på.

I sjøhuset hadde dei
kattar som ikkje kom opp i heim-
en. Dei heldt frilt for rottor
på malloftet.

Fiskarane var alltid
i godlag når kattane fylgde med
til båten. Gikk katten ikkje
med tok dei det som eit løst
vare. Dei kunde ein høgra
dei seja: "Eg skytte det var."

ikkje fiske av i dag, for kallen
gjer ikkje med." (Lolind).

Los Peder Johan Gaasvør
var den fyrste som kjøpte motor-
båt i Lolind kring 1905. Det
var bensinmotor, so det kunde
vera snart å få maskina i
gang, når det galdt å koma
timbord i skip, som trengde
los.

Den andre som kjøpte
motorbåt i Lolind var Ole
Andreas Steinrind. Han skypa
presten.

Lensmann N. Lem,
Lognadal var den fyrste som kjøpte
motorbåt i Logn-kring 1909. Båten
var inneog 27 fot lang med
lite dekk framme, styrebær bak,
og båten var open i midten.
Det var skypabåt til lensmannen,
og båten vart stundom leigd ut
til ferds på Lognajorden.

På Kjøre hadde dei
2 slag feringar: Lillefering - og
storfering, lilletrivring og stor-
trivring (seksoring).

Firring (fiskjeiping)
var ein mellomting mellom stor-
trivring og ålring, som hadde
5 par årar. Denne båten var
myt kjend med namn Tømmørs-
ålringen, som var den største
fiskebåt dei hadde på Kjøre.

Tømmørsålringane
var gode sjöbåtar. Men det var
tingt å ro innatt til lands inn. 14397

kveldane, ofte med larta båt
- og i motvind. Det hende at
fiskarar lag, då i søvn inn natti
og slog ~~handen~~^{nevane} mot ringstokken,
då dei verke so i hendene, -
(Ulsteinvik)

I den første tid av
det store båtskifte var det mange
som såg med uvilje på motor-
båtane.

Thor-Ola heitte ein
dugande sjömann, som vilde vera
leidar mellom fiskarane. Men han
var ikkje den første som kjøpte
motorbåt. Han var misunnelig på
Hans på Kret, som var ein kiltak-
sann ungdom med tår på det nye.
Han kjøpte den første motorbåten.

Ein fin vårmorgen
i godt fiske for fiskarane tidleg
til høns. Motorbåten for fyre. -
Men brått stoppa han ute på
fjorden. Hans arbeidde seg varm
med å få motoren i gang, att,
men det lykkast ikkje. Dette
såg Thor-Ola, og han bykte
det for vel. Det var ein land-
vind, og reglbåtane for forbi
motorbåten i frisk bøl. Thor-Ola
styrde heilt inn at motorbåten,
og han sa høgt med det
sanne han for fram inn: "Han
gjenge godt motorbåten i dag".
Då letta Hans seg ned i båten
og greit. - (Herøy i Sunnmøre).

Fiskarane var glade
i reglbåten sin, serleg inn 14397

dei hadde vore ute i storm
 - og so kom vel heim. Eg høyrde
 ein fiskar fortelja om ei hard ferd
 på Lirahavet. Det var søndag
 - og solskin. I kvøsta låg fint i Hamn.
 Fiskarom stod i stovnglaset og
 såg på henne - eller, at han
 hadde fortalt om den harde
 ferden: "Ho ligge fint i dag,
 stakker." (Utsira 1909.)

Leidaren på robåt - eller
 reglbåt kvaude i storm mykje større
 lydnad enn det er tilvarende å
 kveija på motorbåter i våre dagar.
 Eg var på handelsferd og skulle
 ta båtshys frå Råkvåg til Høy-
 bakken i Skjønna. Det var
 storm av austanvind (landvind),
 - og det er fåreer der, for vinden
 er so rosett. Tre karar kom, og
 skulle seija ut skyståten. Eg
 såg ingen skilnad på dei so
 lange dei var på landjordi. Men
 straks dei kom inn i båten tok
 liovesmannen leidingi. Og dei
 2 andre karane synti han lyd-
 nad - utan motmæle. Han kva-
 de og full lydnad av meg.
 Då plitlen i bakskuten var
 eit lite sate. Han peikte på
 det, og han sa til meg:
 "Det er din plass, - og der
 må du seija heilt roleg."
 Ved båtshys i godt
 var merke og aldri so mykje
 til leidaren. Då var det ingen

rens skilnad å finna hjå
skypskarane.

Det store skipet frå
ro- og seglbåt til motorbåt
var nok så sjamt, men dei fleste
skader var det innlag frå 1902
til 1910. -

II Motoren kjem:

Dei fyrste motorbåtane, på sida 1 og 9-
og 10. - Dei som kjøpte dei
fyrste motorane var folk med
fræmmer. Dei hadde tru på det
nye, men dei laut rope ^{bala} ~~bla~~
illett, og dei som ikkje hadde
tru på motorane tykte at dette
for vel. Det var folk frå ymse
yrke, som gjorde oppstaket til
~~motordrift~~. Opplysningar om
motordrifti fekk dei på ymse
måtar, og mest av å lesa
i bladi.

Mange agentar for
kinginn på bygden og selde
motorar, og dei gav ofte opp-
læring og rettleiding til folk.
Dei unge gutane samla seg
ofte kring dei fyrste motor-
båtane. Der fekk dei både
sjå og høra. Mange av dei
var ners gløgge. Dei kjende
motorbåtane ved den lyd
som kom frå motoren i drift.
Eg ferdast på kysten 1907-1913, så
eg såg og høyrde mykje til
dette.

Det som dei meiddest

mykje med i den fyrste tid var
 at det lagde seg rusk i dei
 fine røyrene. Olja - eller bensin
 var ikkje alltid heilt rein. Men
 når det var vane med motorer
 høyrde dei snart kva som var
 i veien. Ved kysten var det
 sett opp mange motorbåt - slipper
 med reparasjonsverkstader. Dei
 leidande stader for slikt arbeid
 var Ljå K. alvoren, Røbbestadnes
 i Bremnes og Finnøy i Romsdal.
 Røbbestadnes tok og snart eit
 leidarrom, når det gjaldt nye
 motorar.

I Skalde var det to
 danskar: Rind, Krampes og Jørgensen
 som tok til å laga 4 takt -
 motor "Sidion". Disse motor-
 arne var slikeriske og var godt
 innbykte. Dei fluke var på 4
 til 6 hentar. Dei kunde gå
 på blank parafin, og dei sette
 ikkje stor kvan til fleitolja.

Dei tok og til å
 regle motorane Alfa, Dan
 og Klein. Disse motorane
 kom frå verkstader i Flora og
 Bergen, og det var danskane
 som hadde desse fabrikkane.

Fyret hadde dei
 motorer som hjelpemaskiner
 alltså reglet. Dei leit lenge
 meir på reglet enn på motorer.

14397

Fremminne ved motordrift syntu
 seg snart. Ved bruk av motor-
 båt kunne dei auke fallet av
 fiskelinor. Dei kunde egna på
 utvegen, og dei kunde sløya
 fisken på heimferti, når dei
 slopp ro. Ved motorbåt-drift
 kunde dei og lett nytta 2
 linebruk. Det drog den eine
 lina, medan den andre
 låg ute.

I Golund var det
 fyrst bensinmotorar som var
 nytta.

Dei fleste motorar
 var kjøpte mot rekell med
 endorsement av benzjonistar
 eller medeigarar, og fabrikkane
 hadde skadetansvar i motor-
 en. Fiskarane syntu stor vilje
 til å greida desse låni
 til rette tid. For dei lorde
 snart å skyna at motor-
 båten var grunnlag for
 deira yoke, og den rette
 hjelp til sjølundigst nor-
 ingeliv.

Motorfabrikkane hadde
 sine agentar i dei ymse bygder.
 Mange fiskarar kunde kjøpa
 sine motorar med heimveges brev-
 skifte med motorfabrikken. Den
 agenten hadde like fullt sin
 provisjon for sal i sitt distrikt.

Linespelet var 14397

oppfinne av smedfionnart Larsen
 og Wald, Alesund. Larsen
 var son til gammelmeden i
 Kvindviss. Draging av linor
 hadde vore stakke, av det
 tyngste arbeid ved linefiske.
 Men etter at linespelet vart
 teke i bruk vart dette fiskef
 lett. Mange fiskarar hev vel-
 rigna dei karane som fann
 opp linespelet

Tenngjordspelet vart og
 godt innbykt. -

Fiskarane hadde ikkje
 full tillit til motorane i den
 fyrste tid. Motorbåtane kunde
 ofte slagga på farefulle stader
 for stramm og storm, og
 folk som var på båtane
 kom i livsfare. Men ferdsle
 med motorbåtane vart tryggare
 noko etter kvart.

Fyrst sette dei ofte
 motorar i gamle båtar. Dei
 lagde då ein sterk plank i
 botn på båten. Det var heile
 tilskiping. Men motoren viste
 so mykje at gamle båtar
 tok snart skade av det. Dei
 fyrste motorbåtar var for det meste
 opne. Nokre av dei hadde eit
 halvdekk i framskuten.

Dei fyrste motorbåt-
 ane kom tidleg heim frå fisket
 laurdags kveldane. Då vart motor-

båtene gjorde reise til Kyrkjeford
kommande søndag. Folk tykte
det var gjeldt å fara med
motorbåter, og i den fyrste
tid motorbåtene var i drift
var kyrkjer med kysten kalar
preierisindag fullrekk av folk.
Dei som eigde motorbåtene
let folk fylgja med til Kyrkje,
so mange som båten kunde
føra - utan kostnad. - Solund.

Dei sette utnamn på
dei fyrste motorbåtene - alt etter
det skap (form) dei hadde, og kor
smågt dei gikk. Solund.

Det var ikkje alle
som var velnøyd med motorane
sine. Dei tykte dei var for
utrygge på sjøen - og drifli fall
for kostbar. Men dei tykte like-
vel at dei laut halde fram
med å bruke motor. Og kjemmer
ikkje til at nokon tok motor-
ein ut all or båten sin.
Men etter kvart motorane vart
meir sikre i drift - skifte dei
ut dei gamle motorane - og
sette inn alt nye og betre
maskiner. -

Mange trudde at
motorer skremde fisken - og
serlig pild. Dette var i Solund.
Men fiskarane på Høve hadde
ikkje tru på det. Derimot var
det mange som trudde at det

var færligt å vera umbort i ein motorbåt, når dei sette motoren i gang.

Den første motorbåt på Limmørhavet (Linnøghavet) kom "det året Halesund brann" = 1904. Det vart sagt at ein dekkbåt med Alfa-motor var komen på silde- fiske. Folk gikk i småbåtar og reddde upptil ei mil, so dei kunde på sjå "dette vidunder- et". Robåtar kom frå mange kantar. Umbort i motorbåten var so mange som båten kunde roma. Mange gamle karar åtvarte mot dette. Dei trudde det var færligt å vera umbort, når motoren vart sett i gang.

Men dei unge høyrde ikkje på dette. Dei støynde umbort i motorbåten. Dei som ikkje fekk plass på dekket klæng upp i riggen.

Kunde dei ikkje på sjå motoren då han starta vilde dei i alle høne høyrde det. Eigarar av båten heldt motoren i drift. Han stoppa og starta mange gange, so fiskarane kunde på sjå det.

Dei som fyrst budde at "heile skuta kunde verla sprungd i lufti" fekk tilsnitt so mykje mod at dei torde ro innåt sida av motorbåten.

18. 18.
 Kring 1914 var det på alle
 fiskeribåter ein larm av 4 takts
 motorar. Disse maskinane var
 so avlygte av 2 takts - kvikke
 motorar, som og var mykje
 meir drift-rike enn dei gamle
 motorane var. 40 er det og mange
 som har fuge Dieselmotorar. På
 vel ein mannsalder har motoren valda
 eit stort omskifte både i jakt
 middeliv og levemåte.

III Teknaden av motordrift

På alle store fiskeribåter
 var det vanleg å gå store vaurt
 i rader ned sjøen. Fiskeribåtene
 skulde seijast inn, - og dei skulde
 stå trygt i vaurtet, so lenge
 dei hadde ro- og reglbøter. Då
 var det gammalt bordet som var
 bateigar. Leigekarane (lutarane)
 alle gammalt sin Meidskap. Men
 dei gjorde avtale med ein bat-
 eigar, å på vera med han på
 fisket.

Når dei store og tunge
 motorbåtene kom i bruk var
 det ivad å dra dei på
 land solis som dei hadde gjort
 med dei gamle båtene. Kanti
 stod vanleg i ei vik eller ned
 ein kann. Der var tidt lite
 inn byggegrunn, og kannen laust
 dei halda på. Dei gamle ^{nausti}

varst difor pive ned. Der land-
gangsplassen med voss og linnas
hadde vore for dei gamle båtane
varst no bygde store kaiar, der
motorbåtane kunde leggja inn til
byggja, - og på kaien varst det
rell stort ryhus - med plass til
alle fiskeriidskap, som ofte kravde
stort rom. Mange slike stader
er ikkje attfinnande frå det dei
var kring 1905. -

For sildefisket varst
smørpenet vanleg. Smørpeneti tok
dei til å bruke i Sakrebarn
på Karmøy eller i pletting på
vestkysten av Amerika. -

Smørpenetene laut hengjast
opp til tving. Det varst difor
med mange sjöturs til fiske-
bute reist mot hengeja. Der varst
not og gjon heite opp til
tving.

Skaden for dei gamle
drifsmåten der fiskerbåtane var ein-
mannige er det no ofte part-
skidarlag, som eig dei store motor-
båtane. Til denne moderne verk-
sundi varst det kravt so stor
middel til båt og reiskap
at statsmakti har finne det
tjuvande å skipa Den norske
Stats Fiskebank. Lån frå denne
banken varst først gjen mot pant
i farty, og heradsgaranti. Dette
var strengt kravt, og det var

ikkje alltid at dei som
 kunde vera mest framfaksame
 kunde seisa dei driftsmiddel som
 var tilvande. Styresmaktene her
 difor gjeve Fiskeribanken loyve
 til å stydja, dringande fiskerier
 med lån i nokre friare låne-
 vilkår.

Eller kvart som fisket
 vaks fram som næringsveg vart
 det spørsmål om å benda
 vara ved samvinn. Det kom
 då krav om moderne fisker- og
 kjøletuis til frysing og lagring
 av vara. Det krandt ofte stor
 middel til å selja dette i verk.

Å dei store fiskebåt-
 ane her dei og teke til å bruka
 trål. Det moderne fiske kan
 soltis koma til lands med meir
 fisk - ved mindre mannskap enn
 tidlegare. Derimot vort det fleire
 folk som for arbeid i land
 på hermetikkfabrikkar - og anna
 arbeid med fiskevara.

Til vøling og medlike-
 hald av fiskeribåtene vort det
 tilvande - å på fleire slipsar
 og motoroverkøper enn det hadde
 vore. Ved dette var det og
 mange som fekk arbeid, som
 vaks fram ved fisket som nær-
 ingsveg. Ved dei fleste stadene
 på kysten her slip i innkiping
 vort til stor økonomisk framgang.

Motorer gjorde mykje til at
 andre næringsgreine enn fisket
 fekk ~~lette~~ lettere arbeidsvilkår.
 Trelg for meiridrift fekk motorer
 en mykje å regja. Mange hadde
 dei mange og små meieri.
 Det var stor driftskostnad, og
 det var vandr å få god og
 jamn kvalitet av smør og ost.
 Derfor at motorbåtane var
 komne i drift kjende dei lett
 samle mjølke til store meieri.
 Det hadde store fyremünur både
 når det gjaldt arbeidsdrift
 og godleik av den varen dei
 skulde sende på marknaden.

Det same gjeld og
 for store slakteri, som no er
 komne i drift i mange bygder.
 På stader der det er spørsmål
 om varesending både på sjø
 og land er det vorte eit
 fast samarbeid mellom motor-
 båt- og motorvogn.

I bygder der frukt-
 dyrking er stor næringsgrein var
 det eit tungt arbeid å driva
 sprøgt-pumpa. Dei laust vora
 2 mann til det - for store
 pumpor. Og det var eit mykje
 trøytande arbeid. No har dei
 motorpumpor. Det var til
 stor opphjelp. For kvar pumpa
 kjende det frigjerast 2 mann.
 Ein mann kann no sprøyta
 frukttrei lettere og betre enn
 3 mann kjende gjera med, dei

gamle pinnpore. -

Lange kyrkjeferder på robåtar var ofte færligt i storm og iver, og det kravde god helser. Derby var det ille, når småe born skulde til døpen. Ved slike stader var det gjerne ei mild husemannskona, som tok vel imot kyrkjefolket, so dei både künde warma og skifta klede for dei gjekk i kyrkja. Når det var lang veg å fara laut folk kledde seg eller veret. Dei hadde då kyrkjebudor som dei hadde kyrkjekledi sine i på båten. Når folk kom i kyrkja skulde dei alltid vera vel kledde. Og det var heilt vanlegt at dei laut kledde inn dei småe borni, som skulde til døpen.

I sine stader hadde dei sine kyrkjebuder til dette. Mange stader laut dei skifta klede i eit ope næst. Både ein husemann eller strandstjor på slike stader var folk fegne dei fekk komd inn i ei varm stova - endå det mang ein gong künde vera lite inn romet.

Sine ferdene var heilt ornorleis eller at motorbåtane kom i drift. Til kyrkjens ferdene fekk dei store motorbåtar, der folk künde sitja

hurt og varmt under dekk, for dei hadde og god omvinn i motorbåten.

Det er mange påsegner om at folk kom burt på kyrkjefest - ja, heile brudepar og fregge kom burt. Ved dei store kyrkjebåtene vart fordene til kyrkje både bygge- og lugsradlegg.

Dei som hadde sine bustader attmed strandene hadde det ofte farsfullt og slitsamt, når dei var ute på fest.

Det var mang ei kona som sat på strandi i storm og rusa seg venta på mannen sin. Og mange gongje nådde han ikkje inn til lands. Han bleiv på gjorden - og vart merande der ute.

Det slikt, ofte er no burt, for folk har fine gode motorbåtar som høver vel til den drift dei skal tjena.

I den fyrste overgangstid vart det rekna farsfullt at dei sette motorar i gamle, opne båtar. Vart slike båtar fylte med røyk og rakk dei med ein gang. Men no er det dekk i slike båtar på farsfulle gjestrike.

På brallende bær

stader var det ofte eit tungt slit å få fram den varen som var tyvande for drifti. Det vart mang ei ting byrd å bera upp. Folk på slike busstader vart ofte tidleg utslitne. So hev dei mange stader penge motor-driven vinnj, som dreg dei tunge lassie upp bakken.

Det er og på mange andre måtar motoren kan letta og skunda fram arbeidet for folk.

Soke av den største nytte for folket ved kysten og i veglause fjordbygder var det gogn som motoren vart for doktarkjøren. Distriktslækjærane hadde store distrikt, og det var ofte uråd for lækjærn å nå fram til dei sjuke - endå ein han reiste både dag og natt.

Denngong var det og so kostesamt å få lækjær at det better var i den harde livsmaend at dei freinte å få fat i doktaren.

Fram til kring 1880 var det ikkje telefon i og postgangen på bygdene var både rein og utrygg.

Når nokon vart sers sjuk reiste det vanleg 3 mann på ein reise og skulde

henta doktoren. Men doktoren
 vilde taake ut hette med sin
 eigen skyssbåt, og han ga
 den lovnad at han vilde
 koma til den sjuke - når han
 kunde. Dette tok ofte lang
 tid. Men det so vart sendt
 brev til doktoren at han
 ikkej skulde koma, so hende
 det ofte at slike brev ikkej
 kom fram til den tid dei
 hadde rekna med.

Skår so doktoren
 ein gang kom hende det ofte
 at den som doktoren skulde
 koma til både var død - og
 gravlagt.

Det hendi og at
 den sjuke vart god, alt utan
 lægjarhjelp, - og han som lægjar-
 en hadde done henta til
 tok då sjölv innst doktoren
 antan ved strandi - eller i
 timet.

Skår om valda her
 den store innviand som her
 berga mange folkeliu - og
 lindra mykje verk.

So her, doktorane
 farde kontordagar på dei ymse
 stader, - og det er lett for
 folk å få lægjarhjelp.

Det som her er
 sagt inn lægjarane - gjeld
 - og for det mente dyrlægjarane -

Det var vanlig, at det på ein motorbåt var ein førar - og ein motormann. Motormannen var gjerne ein ungdom. Han skulle smyge motoren - og ha tilsyn med maskina.

Det kunde vel ofte, at ein ungdom var meir kunnig i å styra maskina enn ein eldre mann kunde vera. Men det var ikkje noko vanskar med det. Dei fleste fiskemotorar krevde like tilsyn, og føraren var oftast avlögjet, av motormannen til å styra motorbåten på ei ferde. Var motormannen ung og ikkjind på leidi var det sagt til han, at han skulle halda på eit nes - eller ei øy langt framme, og når han kom, der til skulle han seia frå til føraren - inn han sov. Talcis var dei unge opp- lærde både til å styra båten og å kjenna leidi.

Eller kvart som motorsbåtferdsla, ønska på var det herre ein mann på motorbåten. Den tekniske fremgang var so stor, at føraren og kunde styra motoren frå styrhuset.

Motoren gjorde at arbeidet var so mykje lettare enn det før hadde

vore. Gamle folk som for ikkje hadde kreft til å vore med på det harde arbeidet künde eller gjere stor hjelp h. d. med å egna linor og sløysa fisk.

Store framgangsfulkar hev både sine gjor- og skuggsidor. Skryte kan seggast til lovord sin motoren, men verkningen i folket er ikkje alltid god. Motorbåtdrifti hev gjort at dei unge gutane lover seg ikkje til å ro. Utan motorbåt er dei snart hjelpelause og dei vert ikkje so sterke og utholdende som dei gamle roarane var. Dei let og ofte nærli og robåtene sine forfalla. Ein fin- og velplidd robåt er det ofte både lignad i og gagnleg å kunna bruke.

IV Andre tekniske framstig.

Det kunde ofte kring 1910, at det varst fisken meir vintersild enn det varst lett innsemd på. Eg minnest at fins vairsild i Hæringesund varst seld til fænti ore lukloltom. Den store rikdomen i havet künde då ikkje vosta nytta. Då var det at både fiskarar og forretningfolk skyna at det varst tøvande å kunna

nytte sildi på ein annan måte
enn det hadde vore gjort. Og
løyvingi var sildafabrikkkane,
som hev vore til so stor fram-
lyst for fisket.

Dei store foyveri i
fiskehammar hev og vore til stor
nytte både når det gjell
og til linefiske - og um-
setnad av fersk fiskevara.

Dei nye fiskefelt-
fabrikkane hev og vore til stor
nytte både for fisket og um-
setnad av fiskevara.

Motoren hev gjort
at fisket kan drivast på
alle hø, og viktigare i
havet soleis koma til nytte
for mannatti. -

Balestrand 24. april 1959
A. Skårheim.